

ביאורים

אחת העבודות הגדולות במהלך החיים היא ההבדיל בין עיקר לטפל. אם לא יודעים לעשות את ההבחנה החדה הזו אפשר בטעות לבלבל ביניהם, להפוך את העיקר לטפל ואת הטפל לעיקר. אם, למשל, יש מטלות שעליי לבצע, אך אני דוחה אותן ומשחק במקום לעשותן, אני יודע להבחין בין העיקר לטפל. הטפל הוא לא דווקא רע, אבל אם הוא דוחה את העיקר הוא שלילי. התפקיד של הטפל הוא להיות בצד ולא במרכז. הוא נטפל אל העיקר, ומתלווה אליו.

גם בעבודת ה' יש עיקר וטפל. הטפל במידת החסידות, למשל, הוא הצדדים החיצוניים שלה. זה יכול להתבטא באמירת מזמורים ובקשות, בצעקות או בבכי, בהתנדדות בצורה יוצאת דופן בזמן התפילה או בתעניות כמו צום ותענית דיבור. ההתנהגות הזו מושכת אנשים רבים, וסוחפת אותם להימשך לחסידות. זו לא סתם התנהגות שגרתית ורגילה, יש בה משהו מאוד מיוחד. אפשר לראות את האש בעבודת ה' ואת הרצון להתחזק ביראת שמיים. זה גורם לאנשים לחוש התרוממות רוחנית חזקה מאוד, ולכן הם נמשכים למעשי 'חסידות' כאלה.

אך זוהי חסידות ריקה, חסידות שאינה אמיתית. התנהגות כזו דומה לקליפת ביצה שאין אפרוח בתוכה. אין זה סותר את זה שלפעמים נראה מעשים כאלה אצל חסידים אמיתיים, אבל הם יבואו רק בתור טפל, כמשהו צדדי המתלווה לחסידות האמיתית.

כמו שאמרנו, המעשים הללו אינם רעים. הם אפילו יכולים לנבוע מיראת שמיים ומתוך רצון טוב להתגבר בעבודת ה'. אך זו לא חסידות, אלא להפך, זה מפחית מערכה של החסידות וגורם לאנשים לזלזל בה.

עד כאן למדנו מהי החסידות החיצונית. בהמשך יבאר הרמח"ל מהי החסידות האמיתית.

הרחבות

• חיקויים של חסידות

הנה לא על אלה נוסד החסידות כלל. הרמב"ם מבאר כיצד טעו אנשים לחשוב שהחסידות תלויה בסיגופים: "ואולם מה שעשו החסידים בקצת הזמנים, וקצת אנשים מהם גם כן, מן הנטיה אל הקצה האחד, כמו הצום, והקימה בלילה, והנחת אכילת הבשר ושתית היין, והרחקת הנשים, ולבישת הצמר והשיער, והשכינה בהרים, וההתבודדות במדברות - לא עשו דבר מאלה אלא על דרך הרפואה, כמו שזכרנו, ולהפסד אנשי המדינה גם כן; כאשר ראו שהם נפסדים בפגישתם וראיית מעשיהם, וחששו מהפסד מידותיהם בחברתם - הלכו מאיתם למדברות, ולמקום שאין שם אדם רע... וכאשר ראו הסכלים שאותם החסידים עשו אלו המעשים, ולא ידעו כוונתם - חשבו טובות, וכוונו אליהם, בחושבם שיהיו כמותם, והתחילו לענות גופותיהם בכל מיני עינוי, וחשבו שהם קנו לעצמם מעלה, ועשו טוב, ושבוזה יתקרב האדם לה; כאלו ה' שונא את הגוף, ורוצה להמיתו ולאבדו. והם לא ידעו שאלו הפעולות רעות, ושבהן תושג פחיתות מפחיתויות הנפש. ואין משלם אלא משל סכל במלאכת הרפואה, שראה הבקיאים מן הרופאים שהישקו חולים נוטים למות סמים חריפים, והפסיקו מהם המזון, והבריאו מחוליים, וניצלו מן המות הצלה גדולה. ואמר אותו הסכל: אם אותם הדברים מבריאים מן החולי, כל שכן שיעמידו הבריא על בריאותו, או יוסיפו בה, והתחיל לקחת אותם תמיד, ולהתנהג בהנהגת החולים - שהוא יחלה בלא ספק. כן אלו, חולי הנפשות הם בלא ספק, בלקחם הרפואה על הבריות" [שמונה פרקים ד].

פרק יח - בבאור מדת החסידות

חשיבות ביאור החסידות עקב טעויות הבנתה

מדת החסידות צריכה היא באמת לבאור גדול, כי מנהגים רבים ודרכים רבים עוברים בין רבים מבני האדם בשם חסידות ואינם אלא גלמי חסידות, בלי תאר וכלי צורה וכלי תקון. ונמשך זה מחסרון העיון וההשקלה האמתית אשר לבעלי המדות ההם, כי לא טרחו ולא נתיגעו לדעת את דרך ה' בידיעה ברורה וישירה, אלא התחסדו והלכו כמה שנגדמן להם לפי הסברה הראשונה, ולא העמיקו בדברים ולא שקלו אותם במאזני החכמה. והנה אלה הבאישו את ריח החסידות בעיני המון האנשים, ומן המשכילים עמהם, באשר כבר יחשבו שהחסידות תלוי בדברי הכל או דברים נגד השכל והדעה הנכונה ויאמינו היות כל החסידות תלוי רק באמירת בקשות רבות ונדוניים גדולים ובכיות והשתחיות גדולות ובסגופים הזרים שמיית בהם האדם את עצמו, כטבילות הקרח והשקל, וכיצא בדברים האלה. והנה לא ידעו, כי אף על פי שקצת דברים אלה צריכים לבעלי תשובה, וקצתם ראויים לפרושים, הנה לא על אלה נוסד החסידות כללי כי אם הטוב שבמנהגים האלה הוא ראוי להתלוות אל החסידות.

החסידות בנויה על חכמה עמוקה

אך מציאות החסידות עצמו הוא דבר עמוק מאד להבינו על נכון, והוא מיסד על יסודות חכמה רבה ותקון המעשה בתכלית, אשר ראוי לכל חכם לב לרדף אחריו, כי רק לחכמים להשיגו באמת, וכן אמרו זכרונם לברכה (אבות ב, ה), "לא עם הארץ חסיד".

